

MEĐUNARODNA IZBORNA POSMATRAČKA MISIJA Bosna i Hercegovina Opći izbori, 12. oktobar 2014. Godine

---

IZJAVA O PRELIMINARNIM NALAZIMA I ZAKLJUČCIMA

Sarajevo, 13. oktobar 2014. – Ova Izjava o preliminarnim nalazima i zaključcima je rezultat zajedničkog nastojanja koje je obuhvatalo Ured za demokratske institucije i ljudska prava OSCE-a (OSCE/ODIHR), Parlamentarnu skupštinu OSCE-a (PA OSCE) i Parlamentarnu skupštinu Vijeća Europe (PACE).

Roberto Battelli (Slovenija) je imenovan od strane predsjedavajućeg OSCE-a za specijalnog koordinatora i vođu kratkoročne posmatračke misije OSCE-a. Marietta Tidei (Italija) je predvodila delegaciju PA OSCE-a, a Tiny Kox (Nizozemska) je vodio delegaciju PACE-a. Cornelia Jonker (Nizozemska) je šef Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR, koja je počela sa radom 3. Septembra 2014. godine.

Procjena je sačinjena da bi se utvrdilo da li su izbori bili u skladu sa obavezama prema OSCE-u i standardima Vijeća Europe za demokratske izbore, kao i međunarodnim obavezama i domaćim zakonodavstvom. Ova Izjava o preliminarnim nalazima i zaključcima se daje prije okončanja izbornog procesa. Konačna ocjena izbora će djelimično zavisiti od provođenja preostalih faza izbornog procesa, uključujući i brojanje, izradu zbirnih rezultata i njihovu objavu, te rješavanje mogućih prigovora i žalbi poslije izbora. OSCE/ODIHR će objaviti sveobuhvatan završni izvještaj, uključujući i preporuke o potencijalnim poboljšanjima, otprilike osam nedjelja poslije okončanja izbornog procesa. PA OSCE će predstaviti svoj izvještaj dana 3. decembra na sastanku Biroa u Bazelu. Delegacija PACE-a će predstaviti svoj izvještaj 18. novembra na sastanku Stalnog odbora u Briselu.

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Opći izbori u Bosni i Hercegovini 12. oktobra su održani u konkurentskom okruženju. Međuetnička podjela je bila ključan faktor. Nedostatak zajedničke vizije o budućnosti i saradnje između tri konstitutivna naroda nastavlja kočiti reforme neophodne da se u potpunosti osiguraju demokratski izbori. Rastuće nepovjerenje građana u funkcionisanje demokratskih institucija dovodi stabilnost u opasnost. Kandidati su mogli provoditi kampanje slobodno, a temeljne slobode izražavanja, udruživanja i okupljanja su poštovane. Iako su izbori provedeni efikasno, rasprostranjeni vjerodostojni navodi o slučajevima manipulacija članstvom u biračkim odborima od strane učesnika na izborima smanjili su povjerenje aktera u integritet procesa.

Pravni okvir je općenito dovoljan za provođenje demokratskih izbora. Međutim, nedostatak političke volje da se odmakne od Općeg okvirnog sporazuma za mir iz 1995. godine (Dejtonski mirovni sporazum) znači da važni dugotrajni nedostaci ostaju. Konkretno, ograničenja prava kandidovanja i glasanja zasnovana na etničkoj pripadnosti, što je u suprotnosti stavovima 7.3 i 24 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine i standardima Vijeća Europe. Nažalost, ovo su drugi izbori koji se održavaju uz kršenje presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci. Pored toga, broj glasova potreban kandidatu da bude izabran znatno varira u svakoj izbornoj jedinici, čime se narušava princip jednakosti glasa. Zakonski uslov da se redovno preispituju granice izbornih jedinica i raspodjela mandata nije ispunjen.

Centralna izborna komisija (CIK) je generalno provela izbore efikasno i uživala je povjerenje među većinom izbornih aktera. Sjednice CIK-a su bile otvorene za akreditovane posmatračke i medije, dok se većina Općinskih izbornih komisija (OIK) sastajala neformalno. Osim toga, brojni su slučajevi angažovanja učesnika na izborima u trgovini mjestima u biračkim odborima da bi dobili veću zastupljenost u oblastima od posebnog interesa. Ovo je rezultiralo političkom neravnotežom u odborima i smanjilo povjerenje u njihovu sposobnost da provedu izbore bez zloupotreba.

Povjerenje u kvalitet i tačnost Centralnog biračkog spiska (CBS) je općenito postojalo. Broj birača koji su ispunjavali uslove za ove izbore je bio 3.278.908. Po prvi put, birači u Brčko Distriktu morali su odabrati državljanstvo jednog od dva entiteta kako bi mogli glasati. Iako je uložena usaglašena napor da se birači u Distriktu informišu o tome, neki nisu bili voljni da se izjasne za entitetsko državljanstvo.

U općenito sveobuhvatnom procesu, CIK je ovjerio 51 političku stranku, 14 koalicija i 15 nezavisnih kandidata za takmičenje na državnim i entitetskim izborima. Za izbore za Predsjedništvo BiH je ovjereno 17 kandidata, od kojih je samo jedna žena. Za izbor predsjednika i potpredsjednika RS-a ovjereno je 19 kandidata od kojih su dvije žene. Odredbe o povratku takse za ovjeru su pretjerane i teku suprotno dobroj praksi. Novi uslov o zastupljenosti polova od 40% je poštovan i u tijelima izborne administracije i na kandidatskim listama.

Svi izborni kandidati su mogli provoditi kampanju bez smetnji, a slobode udruživanja i okupljanja su bile poštovane. Političke stranke su usmjerile svoje kampanje prema svojim etničkim zajednicama. Iako su izborni kandidati prenosili promotivne poruke o potrebi društveno-ekonomskih reformi, stvaranju radnih mjesta, borbi protiv korupcije i europskim i euroatlantskim integracijama, njihove kampanje su uglavnom bile negativne, uz okrivljivanje protivnika za nedostatak napretka.

Regulatorni sistem finansiranja kampanje koji se trenutno provodi nije adekvatan da bi obezbijedio transparentnost, integritet i odgovornost procesa, a većina ranijih preporuka Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR i Grupe država Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO) ostaju neriješene. Pored toga, dugačak proces revizije finansijskih izvještaja sprječava efikasnost postojećih propisa i ostavlja prekršaje neriješenima.

Postoji veliki broj medija u državi, ali medijsko okruženje je i dalje segmentirano po etničkoj liniji. Javni emiteri su se pridržavali svojih zakonskih obaveza da kandidatima omoguće jednako besplatno vrijeme za emitovanje i ponudili su biračima priliku da saznaju više o kandidatima kroz izborne debate i emisije. Međutim, rezultati monitoringa medija koji je provela Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR potvrdili su raširene navode o pristrasnosti emitera.

Korištenje pravnih lijekova je ograničeno na one birače i političke subjekte čija su prava izravno prekršena. Pored toga, pri odlučivanju o izbornim sporovima nije zagarantovana prisutnost javnosti, što nije u skladu sa stavom 12 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine. Izornoj administraciji je podnešeno preko 100 prigovora i žalbi prije dana izbora, a većina je odbijena.

Dan izbora je protekao općenito uredno, ali su primijećene neke tehničke nepravilnosti tokom cijelog dana, uz znatno pogoršanje procesa tokom brojanja glasova. Posmatrači su konstatovali nedostatak

standardizacije u znanju i primjeni procedura, posebno tokom brojanja glasova. Proces izrade zbirnih rezultata, koji još traje, općenito je ocijenjen pozitivno.

PRELIMINARNI NALAZI

Pozadina

Državno uređenje Bosne i Hercegovine (BiH) je rezultat ustavnih aranžmana, koji su usaglašeni Općim okvirnim sporazumom za mir (Dejtonski mirovni sporazum) iz 1995. godine. Država se sastoji iz dva entiteta: Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS), a Ustav priznaje Bošnjake, Srbe i Hrvate kao tri "konstitutivna naroda"¹. Odsutnost zajedničke vizije i nedostatak saradnje između etničkih grupa ostaje ključni faktor u BiH, koji često uzrokuje pat-pozicije u političkom procesu donošenja odluka.² Nastojanja međunarodne zajednice da kroz instrumente uspostavljene Dejtonskim sporazumom premosti jaz između entiteta i etničkih grupa time što će promovisati građanske vrijednosti i individualna umjesto grupnih prava do sada nisu imala nikakve opipljive rezultate. Tri konstitutivna naroda, zavisno od svoje etničke ili kulturalne pripadnosti, oslanjaju se na podršku odgovarajućih regionalnih aktera.

I dalje je dominantna podijeljenost političkih stranaka po etničkoj liniji. U FBiH, Socijaldemokratska partija (SDP), Stranka demokratske akcije (SDA), Savez za bolju budućnost (SBB), Stranka za BiH (SBIH), kao i novoosnovana Demokratska fronta (DF)³ imaju glavnu ulogu na bošnjačkoj političkoj sceni, dok se Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ BiH), Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990) i druge hrvatske stranke takmiče za hrvatske glasove. U RS, i vladajući Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i opozicija koja se uglavnom sastoji od Srpske demokratske partije (SDS) i Partije demokratskog progresa (PDP) zagovaraju sličnu platformu promovisanja entitetskih nadležnosti RS.

Predizborno političko okruženje je obilježeno sve većim razočaranjem stanovništva u vlasti. U februaru 2014. godine je BiH bila svjedok socijalno-ekonomskih protesta, koje su izazvali visoka nezaposlenost i optužbe o korupciji. Opširni politički pregovori o imenovanju u ključne regulatorne agencije su već utvrđena praksa. Oslanjanje na zapošljavanje u državnoj službi koje kontrolišu stranke znači za veliki procenat stanovništva da su značajni segmenti društva zavisni od političkih stranaka. U maju 2014. godine je društveno-ekonomska situacija pogoršana velikim poplavama.

Pravni okvir

Izbori su prvenstveno regulisani Ustavom i Izbornim zakonom. Njih dopunjavaju Aneks III Dejtonskog sporazuma, Zakon o finansiranju političkih stranaka, Zakon o državljanstvu, kao i propisi koje donosi

---

¹ Građani se također mogu izjasniti kao "ostali", bilo da se identifikuju kao pripadnici neke druge etničke grupe ili izborom da ne pripadaju bilo kojoj etničkoj grupi.

² Izvještaj Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine 2013. godine "zaključio je da je Bosna i Hercegovina napravila veoma ograničen napredak u rješavanju političkih kriterija. Zajednička vizija političkih predstavnika o ukupnom pravcu i budućnosti države ili o tome kako ona treba funkcionirati ostaje odsutna." Vidi Memorandum Europske komisije "Ključni nalazi Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine za 2013. godinu"

³ Demokratsku frontu je 2013. godine osnovao hrvatski član Predsjedništva BiH, Željko Komšić, koji je godinu prije toga napustio SDP.

Centralna izborna komisija (CIK).⁴ Pravni okvir je općenito dovoljan za provođenje demokratskih izbora. Međutim, nedostatak političke volje da se odmakne od Općeg okvirnog sporazuma za mir iz 1995. godine (Dejtonski mirovni sporazum) znači da važni i dugotrajni nedostaci ostaju, uključujući i ograničeno pravo na prigovore, nedovoljne zaštitne mjere za sprječavanje zloupotrebe administrativnih resursa, nedostatak zakona o političkim strankama, kao i neadekvatne propise o finansiranju kampanje.

Pravni okvir nastavlja predstavljati ograničenja prava kandidovanja i glasanja zasnovana na etničkoj pripadnosti, što je u suprotnosti sa stavom 7.3 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine.⁵ Pravo kandidovanja za Predsjedništvo BiH i predsjednika i potpredsjednika RS je dato samo građanima koji se izjašnjavaju kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi.⁶ Pored toga, pravo kandidovanja je ograničeno prebivalištem: Srbin prijavljen u FBiH, odnosno Bošnjak i Hrvat u RS ne mogu se kandidovati za Predsjedništvo BiH.⁷ Osim toga, birači iz RS mogu glasati jedino za srpskog kandidata za Predsjedništvo BiH, dok birači iz FBiH mogu glasati jedino za bošnjačkog ili hrvatskog kandidata. Do danas nema napretka oko amandmana na Ustav koji su neophodni da bi se provela obavezujuća presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci u vezi s diskriminacijom protiv građana na temelju etničke pripadnosti.⁸

Nakon nedavnih izmjena i dopuna Zakona o sukobu interesa, ovlaštenja za odlučivanje o sukobu interesa za izabrane zvaničnike su prenesena sa CIK-a na novoosnovanu parlamentarnu komisiju. Međutim, preostaju nejasnoće oko korištenja njene nadležnosti, a brojni sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su zabrinutost za sposobnost komisije da blagovremeno i nepristrasno ispuni svoje dužnosti nakon izbora.

Izborni sistem

Zbog složenog institucionalnog i izbornog sistema je na ovim izborima održano šest odvojenih utrka. Na državnom nivou, svi građani su glasali za članove Predsjedništva BiH i poslanike u Predstavničkom domu BiH (PD BiH). Pored toga, građani prijavljeni u FBiH birali su poslanike Predstavničkog doma FBiH (PD FBiH) i kantonalne skupštine, dok su oni prijavljeni u RS glasali za predsjednika i potpredsjednika RS i poslanike Narodne skupštine RS (NS RS).

---

⁴ Uz to, postoje brojni entitetski zakoni, uključujući i ustave FBiH, RS, Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Republike, grada i opštine (RS), Zakon o političkim strankama (RS) i Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Brčko Distrikta BiH. FBiH nema zakon o političkim strankama niti zakon o finansiranju političkih stranaka.

⁵ Stav 7.3. Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine predviđa da države učesnici trebaju "garantovati univerzalno i jednako pravo glasa punoljetnim građanima".

⁶ Samo Bošnjaci, Hrvati ili Srbi mogu biti posredno izabrani u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH i kao predsjednici i potpredsjednici FBiH.

⁷ Vidi stav 15 Općeg komentara br. 25 Odbora za ljudska prava UN-a na član 25 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (eng. ICCPR), koji navodi da "osobe koje su inače podobne da se kandiduju ne trebaju biti isključene nerazumnim ili diskriminatornim uslovima kao što su obrazovanje, prebivalište ili porijeklo ili iz razloga političke pripadnosti."

⁸ Dana 22. decembra 2009. godine je Europski sud za ljudska prava (eng. EctHR) objavio odluku u kojoj navodi da je "nepodobnost za kandidovanje utemeljena na etničkoj pripadnosti..." nespojiva sa općim principima Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda". Vidi Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine (EctHR, 2009). Vidi: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-96491>

Tri člana Predsjedništva se biraju prostom većinom na odvojenim listama u oba entiteta. Predsjednik RS se također bira prostom većinom. Kandidat bilo kojeg konstitutivnog naroda koji dobije najviše glasova postaje predsjednik, dok dva kandidata sa najviše glasova iz reda druga dva konstitutivna naroda postaju potpredsjednici.

Poslanici PD BiH i PD FBiH kao i NS RS biraju se sa otvorenih kandidatskih listi preferencijalnim glasovima u višečlanim izbornim jedinicama (VIJ), što omogućava biračima da odaberu kandidate kojima daju prednost. Za sva tri zakonodavna tijela se nakon početne raspodjele mandata dodjeljuju također kompenzacijski mandati sa zatvorenih stranačkih lista, kako bi se kompenzirala neadekvatna proporcionalna zastupljenost stranke, koalicije ili kandidatske liste. Za PD FBiH i NS RS Izborni zakon garantuje minimalnu zastupljenost od četiri mandata za svaki od tri konstitutivna naroda.

Broj glasova potrebnih da kandidat bude izabran se znatno razlikuje u svakoj VIJ, čime se narušava princip jednakosti glasa, koji predviđa stav 7.3. Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine. Ovo se odnosi na izbore za PD-ove i u BiH i FBiH i za NS RS. Izborne jedinice za nivo BiH i PD u FBiH i broj mandata dodijeljen svakoj VIJ nije preispitan od 2001. godine, usprkos zakonskoj odredbi o preispitivanju svake četiri godine.⁹ Nedavno preispitivanje granica izbornih jedinica i dodjela mandata za NS RS nije ispravilo ovu nejednakost.¹⁰

Izborna administracija

Opće izbore su proveli CIK i 142 općinske izborne komisije (OIK), imenovane na period od sedam godina, kao i 5.401 biračka odbora, koje su imenovale OIK za ove izbore.¹¹ CIK i OIK općenito poštuju propisani etnički i polni sastav.¹²

CIK općenito uživa povjerenje među većinom izbornih aktera. CIK je donio propise koji su neophodni za provođenje izbora i pravovremeno ih objavio na svojoj *web* stranici. CIK je održavao redovne sjednice, otvorene za medije i većinu odluka donio je jednoglasno. Učestalost tih sjednica povremeno nije bila dovoljna za raspravu o prigovorima.¹³ U skladu sa svojim poslovnikom, CIK je održavao sjednice Kolegija, zatvorene za posmatrače i medije, na kojima su pitanja često raspravljana dublje nego na javnim sjednicama CIK-a.

OIK su većinom bili iskusne, dobro organizovane i upoznate sa Izbornim zakonom. Mnoge OIK nisu unaprijed najavljivale svoje sjednice, a većina njih se neformalno sastajala radi odlučivanja o izbornim pitanjima. Sedam OIK-a je navelo politički pritisak na njih, a brojni sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR su dodatno navodili da je politički uticaj bio i širi.

---

⁹ Razgraničenje VIJ je još uvijek regulisano privremenim odredbama Izbornog zakona.

¹⁰ Član 2 stav 2 Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Komisije Vijeća Europe za demokratiju kroz zakon (Venecijanska komisija) predviđa da "dopušteno odstupanje od normi ne treba iznositi više od 10% i sigurno ne treba prelaziti 15% osim u posebnim okolnostima."

¹¹ Ovo obuhvata i pet biračkih odbora imenovanih u diplomatsko-konzularnim predstavništvima.

¹² Sastav OIK treba odražavati etnički sastav date općine u skladu sa podacima sa posljednjeg popisa. Za ove izbore, podaci sa posljednjeg popisa su objavljeni 1991. godine. Sa novim zakonskim odredbama, najmanje 40% pripadnika svakog pola treba biti zastupljeno na svim nivoima izborne administracije.

¹³ Kandidati na izborima nemaju posmatrače koji prisustvuju sjednicama CIK-a.

Svi kandidati na izborima su imali priliku da imenuju jednak broj predstavnika za članove biračkih odbora, koji su raspoređeni nasumice na osnovu žrijeba koji je organizovao CIK. Otprilike 33 OIK su izrazile zabrinutost da nekim imenovanim članovima biračkih odbora nedostaje znanje i iskustvo za provođenje izbora u skladu sa procedurama, iako su ih OIK obučile.

Iako je imenovanje biračkih odbora formalno izvršeno u skladu sa zakonom, postojali su brojni vjerodostojni slučajevi angažovanja kandidata u trgovini mjestima u odborima da bi dobili zastupljenost u oblastima od posebnog interesa, što je vodilo političkoj neravnoteži u biračkim odborima.¹⁴ Neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR su naveli da je bilo biračkih odbora u kojima je u suštini bila zastupljena samo jedna politička stranka.¹⁵ Politička neravnoteža u biračkim odborima je ozbiljno pitanje pošto je u sukobu sa duhom Izbornog zakona.¹⁶ CIK se nije pozabavio rješavanjem ovog pitanja. Osim toga, iako su izborni kandidati dobili kompletne liste članova biračkih odbora sa informacijama o tome ko ih je predložio, ove informacije nisu bile javno dostupne, čime se smanjivala transparentnost procesa i povjerenje učesnika u biračke odbore da provedu izbore bez zloupotrebe, posebno pri brojanju glasova.

Obuka članova OIK-a i biračkih odbora je bila opširna ali ne uvijek i praktična. Kao pozitivnu mjeru, CIK je izradio niz obrazovnih video klipova koji pokrivaju izborni proces. CIK je također proveo i edukaciju birača u elektronskim medijima preko spotova o tome kako popuniti glasačke listiće i emitirao spotove sa pozivima biračima da glasaju.

Registracija birača

Registracija birača je pasivna i zasniva se na registru građana. On obuhvata sve stanovnike koji su stariji od 18 godina osim onih koji su na izdržavanju kazne ili su optuženi za ozbiljno kršenje humanitarnog prava.¹⁷

CIK ima odgovornost za vođenje Centralnog biračkog spiska (CBS), koji ima visoku razinu povjerenja. U sveobuhvatnom procesu su birači bili u mogućnosti da provjere svoj upis i zatraže ispravke.¹⁸ Broj birača koji su ispunjavali uslove za ove izbore je bio 3.278.908. Osim toga, birači koji imaju važeći identifikacioni dokument kojim dokazuju prebivalište a koji nisu bili na biračkom spisku, te birači koji su se registrovali za glasanje u inostranstvu ali su došli u BiH na dan izbora mogli su glasati putem nepotvrđenih glasačkih listića.

---

¹⁴ Ukupno 60 predstavnika OIK-a je navelo da neka imenovanja u biračke odbore ne predstavljaju istinsku zastupljenost političkih stranaka ili kandidata koji su ih imenovali. Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je dokazala nekoliko slučajeva takve prakse, koju su također otvoreno iskazali i neki kandidati. Najmanje dva neovisna kandidata u sudjelovala u izborima sa jedinom svrhom da dobiju mjesta u biračkim odborima u korist drugih kandidata.

¹⁵ Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je dobila vjerodostojne ali neprovjerene informacije o ovom pitanju.

¹⁶ Član 2 stav 19 tačka 13 Izbornog zakona predviđa da "samo jedan predstavnik jednog političkog subjekta može biti u sastavu jednog biračkog odbora."

¹⁷ Osim toga, oni koji su lišeni poslovne sposobnosti pravosnažnom odlukom suda također su isključeni sa CBS-a.

¹⁸ U slučaju grešaka, birači su mogli zatražiti ispravke preko entitetskih i lokalnih institucija koje vode registre građana, što bi se onda odmah odrazilo i u CBS-u.

Birači sa privremenim boravkom u inostranstvu su do 29. jula mogli podnijeti zahtjev za glasanje u inostranstvu putem pošte ili u diplomatskim predstavništvima.¹⁹ CIK je utvrdio brojne moguće zloupotrebe prijave za glasanje poštom i saznao za navodna četiri različita slučaja u kojima su birači u inostranstvu dobili pošiljke sa glasačkim listićima za više od jednog birača.²⁰ Pošto su ova četiri slučaja još neriješena i pod istragom su tužilaštva, brojni sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR su izrazili zabrinutost da će ove optužbe smanjiti povjerenje u integritet listića za glasanje poštom.

Interno raseljena lica (IRL) imala su zakonsko pravo odabrati da li će glasati u svom privremenom ili predratnom prebivalištu, prije raseljenja. CIK je dobio 100.090 unosa sa imenima IRL,²¹ ali je naveo da su samo 84.207 unosa kompletna. Preostali podaci nedostaju²² i ne mogu se unijeti u popis IRL u CBS.²³ Iako je pravo IRL da glasaju u svom ranijem prebivalištu zakonski garantovano, državne, entitetske i lokalne vlasti su mogle uložiti više napora da osiguraju sudjelovanje IRL vođenjem tačnih podataka.

Po prvi put, birači u Brčko Distriktu morali su odabrati entitetsko državljanstvo kako bi mogli glasati. Čak i nakon aktivne informativne kampanje, samo 45.317 stanovnika Distrikta odabralo je entitetsko državljanstvo prije isteka roka 28. avgusta, čime je 39.974 stanovnika ostalo a da nije odabralo entitetsko državljanstvo.²⁴ U slučaju da su ova lica dobila entitetsko državljanstvo do dana održavanja izbora, oni su mogli glasati pomoću nepotvrđenih glasačkih listića. Iako su vlasti u Brčkom uložile napore da ovaj proces prilagode korisnicima i da bude što sveobuhvatniji, jedan broj stanovnika Distrikta nije bio voljan da se izjasni za entitetsko državljanstvo.

Ovjera kandidata

CIK je ovjerio 51 političku stranku, 14 koalicija i 15 neovisnih kandidata za takmičenje na državnim i entitetskim izborima. Iako Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR nije posmatrala proces ovjere, izgleda da je on bio sveobuhvatan uzimajući u obzir broj prijavljenih kandidata. Kandidatima je data prilika da isprave prijave, a sam proces je osporen samo kroz određeni ograničeni broj prigovora.²⁵ Međutim, brojni sagovornici su doveli u pitanje istinsko učestvovanje nekih kandidata s obzirom na praksu trgovine mjestima u biračkim odborima u svrhu političke koristi.

Da bi bili ovjereni, političke stranke i potencijalni neovisni kandidati su morali podnijeti prijavu za ovjeru uz taksu za ovjeru, koja se vraća jedino kandidatima koji su izabrani i/ili dobiju mandat.²⁶ Odredbe o

---

¹⁹ Zbog malog broja prijave, samo je 214 građana registrovano za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Austriji i Njemačkoj. Ukupno je 42.044 birača bilo registrovano za glasanje poštom.

²⁰ Uključujući i prijave za 37 mrtvih osoba i 608 slučajeva u kojima je CIK sumnjao na lažno predstavljanje ili falsifikovane prijave.

²¹ Registar IRL se vodi u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

²² Npr. JMB ili adresa.

²³ Do roka 29. jula je oko 20.709 IRL odabralo da glasa prema mjestu svog ranijeg prebivališta, prije raseljenja.

²⁴ Do 30. septembra 2014. godine je otprilike 1.424 građana zatražilo entitetsko državljanstvo. Građani koji obnavljaju lične karte moraju odabrati entitetsko državljanstvo u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o ličnoj karti državljana BiH.

²⁵ Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR zna za 18 prigovora podnesenih CIK-u i žalbi sudu protiv ovjere kandidatskih lista. Tri od njih su bile utemeljene dok su ostale odbijene, četiri na temelju toga da taksa za ovjeru nije plaćena.

²⁶ Taksa za ovjeru iznosi 20.000 KM za Predsjedništvo BiH i Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, a 14.000 KM za političke stranke na izborima za entitetski nivo (1 euro = 1,95583 KM). Ovaj iznos je prepolovljen za neovisne kandidate. Iznosi takse su povećani za do 40% za ove opće izbore.

povratu takse za ovjeru su pretjerane i teku suprotno dobroj praksi.²⁷ Kandidati na izborima koji nisu zastupljeni u izabranom tijelu kojem ističe mandat (ili tijelu višeg nivoa), a za koje su se prijavili, moraju prikupiti i potpise.²⁸ Ovjera je odbijena za četiri stranke zbog nedostatka potpisa ili uplaćene takse, a jedna stranka je odustala. Svi neovisni kandidati su ovjereni.

CIK je ovjerio 3.524 kandidata na 517 odvojenih kandidatskih listi za državni i entitetski nivo.²⁹ U skladu sa nedavnim izmjenama i dopunama Izbornog zakona, kandidatske liste za državni i entitetske parlamente su obuhvatale 40% pripadnika manje zastupljenog pola. CIK je za izbore za Predsjedništvo BiH ovjerio 17 kandidata, od kojih je samo jedna žena. Za izbor predsjednika i potpredsjednika RS ovjereno je 19 kandidata od kojih su dvije žene.

Okruženje izborne kampanje

Izborna kampanja je zvanično počela 12. septembra i završila u ponoć 10. oktobra. Iako je provođenje kampanje dobro regulisano Izbornim zakonom, on ne obuhvata zabrane zloupotrebe administrativnih resursa.³⁰ Uz to, nedavne izmjene i dopune zakona su omogućile državnim, javnim i lokalnim vlastima i institucijama da kandidatima osiguraju besplatno korištenje prostora, često bez osiguravanja jednakosti u provođenju.

Kampanja je općenito ostala uočljiva iako sa manjim intezitetom u oblastima zahvaćenim poplavama. Prostorom kampanje su dominirale važnije političke stranke, odnosno SDA, SBB, SDP, SNSD, SDS, HDZ i HDZ 1990. Kampanja je obuhvatala razne aktivnosti, kao što je postavljanje bilborda i postera, organizovanje javnih skupova,³¹ okupljanje u zatvorenim prostorima, te kampanje od vrata do vrata, kao i podjelu letaka i korištenje društvenih medija. SDP je izjavio da će se odreći bilborda i postera da bi dao finansijsku pomoć žrtvama poplave.

Slobode udruživanja i okupljanja su poštovane, a svi izborni kandidati su mogli provoditi kampanju bez smetnji. Okruženje izborne kampanje je ostalo mirno uz tek izolovane incidente koje su prenijeli mediji ili koje je zapazila Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR.³² U predizbornom periodu je bilo 11 prigovora koji su se odnosili na kampanju prije izbornog perioda,³³ a 8 prigovora na kršenja pravila

²⁷ Stav 1.3.1. Kodeksa dobre izborne prakse Venecijanske komisije navodi da broj glasova koje kandidat ili stranka treba dobiti da bi taksa bila vraćena ne treba biti pretjeran.

²⁸ Političke stranke su trebale prikupiti 3.000 potpisa birača za izbore za Predsjedništvo BiH i PD Parlamentarne skupštine BiH, odnosno 2.000 za sve entitetske izbore. Neovisni kandidati su trebali prikupiti polovinu tog broja potpisa.

²⁹ CIK je 5. i 8. oktobra sa kandidatske liste uklonio dva kandidata na temelju člana 7 stav 3 tačka 1 alineja 7 Izbornog zakona zbog onoga što je CIK definisao kao govor mržnje i poticanje nasilja.

³⁰ Zloupotreba administrativnih resursa je u suprotnosti sa Izvještajem Venecijanske komisije o zloupotrebi administrativnih resursa tokom izbornih procesa.
<http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282013%29033-e>

³¹ Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je posmatrala 60 skupova održanih širom zemlje.

³² U Banja Luci je jedan aktivist SDS-a pretučen dok je provodio kampanju, a u Mokronogama je jedan učesnik skupa SNSD-a u zatvorenom prostoru izbačen iz sale kada je osporio govornika. Jednog kandidata je CIK uklonio sa liste nakon nasilnog incidenta kada je on nasrnuo na promotivni štand druge stranke.

³³ Ti prigovori su se odnosili na plaćeno političko oglašavanje prije zvaničnog početka kampanje, kao što je podjela promotivnog materijala biračima, postavljanje stranačkih štandova, plaćeno oglašavanje na TV-u i jedan spot političke stranke koji je postavljen na YouTube prije početka izborne kampanje. Većina tih prigovora je odbijena osim u dva slučaja, kada je izrečena novčana kazna datim strankama.

kampanje je podneseno izbornoj administraciji.³⁴ Posjećenost skupova je bila prilično niska.

Iako su izborni kandidati prenosili promotivne poruke o potrebi društveno-ekonomskih reformi, stvaranju radnih mjesta, borbi protiv korupcije i europskim i euroatlantskim integracijama, njihove kampanje su uglavnom bile negativne, uz okrivljavanje protivnika za nedostatak napretka. Oni su isticali vlastita dostignuća umjesto konstatovanja razlika u politikama. Promotivne poruke bošnjačkih kandidata su se fokusirale na potrebu jačanja centralnih državnih struktura, dok su glavne predizborne teme među hrvatskim i srpskim kandidatima bile vezane za očuvanje i promociju svojih nacionalnih identiteta. Osim toga, srpski kandidati su zagovarali srpske interese i jačanje nadležnosti RS kao entiteta. Stranke iz sva tri konstitutivna naroda su vodile kampanju na osnovi svojih nacionalnih interesa. Korištenje zapaljive retorike je zabilježeno u posljednjoj sedmici kampanje, kao i preko društvenih medija i dijela "Komentari" članaka postavljenih na internetske strane.

Finansiranje izborne kampanje

Finansiranje izborne kampanje je regulisano Zakonom o finansiranju političkih stranaka, kao i propisima CIK-a. Zakon ne predviđa privremene izvještaje, rokove za objavljivanje i reviziju finansijskih izvještaja ili primjene sankcija uprkos preporukama Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR i Grupe država Vijeća Europe za borbu protiv korupcije (eng. GRECO).³⁵ Općenito, regulatorni sistem finansiranja kampanje koji se trenutno provodi nije adekvatan da bi osigurao transparentnost, integritet i odgovornost procesa.

Kandidati na izborima mogu finansirati svoje kampanje dobijanjem sredstava za kampanju iz entitetskih budžeta, članarina i dobrovoljnih priloga od fizičkih i pravnih lica.³⁶ Uplate se mogu obavljati preko bankovnih računa ili u gotovini. Svaki politički subjekt na izborima može potrošiti do 0.30 KM po registrovanom glasaču za svaki izborni nivo. Svi politički subjekti su ispunili svoje zakonske uslove o podnošenju finansijskih izvještaja o prihodima i rashodima u vrijeme ovjere za period od tri mjeseca prije ovjere. Drugi izvještaj je predviđen u roku od 30 dana nakon izbornih rezultata za period nakon ovjere. Služba za reviziju CIK-a, koja nadgleda finansiranje kampanje, navela je da će zbog ograničenog kadra rezultati revizije biti objavljeni nakon dvije godine. Neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR su tvrdili da su kandidati povremeno propustili da prijave sredstva i uplate.

Mediji

Postoji veliki broj medija u državi, ali medijsko okruženje je i dalje segmentirano po etničkoj liniji.

---

³⁴ Prigovori na kršenje pravila kampanje su obuhvatali oštećenje likova na bilbordima i posterima stranaka; bilborde i postere izložene na javnim mjestima; slučaj stranaka sa sličnim imenima (prigovor Srpske napredne stranke protiv Stranke napredne Srpske koja je trebala nositi ime Stranka nova Srpska po odluci CIK-a); jedan prigovor SDP-a na izjavu kandidata iz Naše stranke, u jednom radijskom programu, u kojem je navodno sadržan govor uvredljiv za žene.

³⁵ Vidi Izvještaj GRECO-a o pridržavanju obaveza Bosne i Hercegovine, 18. oktobar 2013. godine.

³⁶ Fizička lica mogu davati dobrovoljne priloge u iznosu do 10.000 KM, a pravna lica do 50.000 KM. Strani dobrovoljni prilozima, kao i finansiranje od tijela uprave, javnih preduzeća i anonimni dobrovoljni prilozima su zabranjeni. Pored toga, parlamentarne grupe u PD Parlamentarne skupštine BiH dobivaju godišnje finansiranje iz budžeta institucija BiH.

Rezultati monitoringa medija koje je provela Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR³⁷ su pokazali da su se javni emiteri³⁸ pridržavali svojih zakonskih obveza da kandidatima omoguće jednako besplatno vrijeme za emitovanje.³⁹ Birači su bili u mogućnosti da prikupe informacije o kandidatima kako bi napravili izbor na temelju istih, konkretno kroz brojne izborne debate i emisije. Međutim, istinska debata o suštinskim pitanjima i konkretni prijedlozi o tome kako rješavati ključne probleme u državi su izostali.

Javni emiteri (i neki privatni) koji su bili predmet monitoringa izvještavali su o kampanjama u posebnim izbornim emisijama, koje su obično emitovane u rano popodne ili kasnim večernjim satima, van udarnog vremena gledanosti. Informativne emisije šire gledanosti su doslovno bile bez izvještaja o kampanjama. Kroz izvještavanje o službenim aktivnostima, zvaničnici koji su također bili i kandidati, dobili su više pažnje u javnim medijima u poređenju sa drugim učesnicima. Iako zakon dopušta izvještavanje o vijestima vezanim za zvaničnike bez spominjanja njihove kandidature, u njemu se također navodi da oni ne smiju imati povlašten položaj u odnosu na druge učesnike u izbornom procesu. Dostizanje propisane uravnoteženosti se pokazalo veoma izazovnim za nekoliko emitera koji su tim političkim akterima dali platformu za promociju, a da joj se nisu kritički suprotstavili.

Po zakonu, emiteri su obavezni pridržavati se principa pravednosti, uravnoteženosti i nepristrasnosti u izvještavanju o izborima. Javni servis BHRT je općenito neutralno izvještavao o političkim akterima fokusirajući se na državne i entitetske vlasti, kao i druge zvaničnike. FTV (RTV FBiH) je dao najveći udio, 25% svog izvještavanja Vladi FBiH, pokazujući sveukupno neutralan pristup koji je bio ocijenjen kao pozitivan s obzirom da su mnogi sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR naveli da je FTV podložna političkom uticaju. S druge strane, RTRS je demonstrirala jasnu pristrasnost u korist predsjednika RS i Vlade RS u smislu emitiranog vremena, posvećujući im 57% od svog ukupnog izvještavanja o političkim akterima, kao i veoma pozitivan ton, posebno u informativnim emisijama.

Rezultati monitoringa medija Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR su do određenog stepena potvrdili navode o medijskoj pristrasnosti koje su iznosili brojni sagovornici u pogledu navodnih veza između političkih subjekata i medija, te podložnosti medija da prilagode svoje uredničke politike u zamjenu za prihode od marketinga. Bilo je konkretnih primjera opširnog i povoljnog izvještavanja o nekim zvaničnicima koji se takmiče na izborima i kod privatnih emitera, Pink TV-a, i TV1 koji je u velikoj mjeri promovisao zvaničnike SDP-a.⁴⁰ Vlada RS je ozbiljno kritikovana na BN TV, koja je opširno i povremeno pozitivno izvještavala o opozicionoj stranci SDS, sa udjelom od 26%. Međutim, vijesti Hayat TV i Face TV su ponudile uravnoteženo i kritičko izvještavanje o političkim akterima.⁴¹ Ovaj pristup nije bio prisutan u informativnim emisijama na OBN-u.

³⁷ Počevši od 12. septembra, Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je pratila izvještavanje o izborima i kampanjama tokom udarnog vremena na tri javna kanala: BHT (BHRT), FTV (RTV FBiH) i TV RTRS, te četiri privatna kanala: OBN, TV Hayat, TV1 i BNTV, kao i pored toga vijesti na TV Pink BiH i Face TV te sadržaj novina "Dnevni avaz", "Dnevni list" "Glas Srpske", "Oslobođenje" i "Press RS".

³⁸ Sistem javnih emitera se sastoji od Radio-televizije Bosne i Hercegovine (BHRT) koja pokriva cijelu državu, kao i Radio-televizije Federacije BiH (RTV FBiH) i Radio-televizije Republike Srpske (RTRS).

³⁹ Najmanje tri minute po političkom subjektu na izborima (političke stranke, koalicije i neovisni kandidati).

⁴⁰ Vijesti Pink TV-a od 18. septembra su imale devetominutni intervju sa Bakirom Izetbegovićem u njegovoj zvaničnoj funkciji, dajući mu otvoren prostor za promociju. Vijesti TV 1 su više puta na pozitivan način izvještavale o raznim predstavnicima vlasti iz SDP-a koji se takmiče na izborima, posebno o njihovim inicijativama na izgradnji puteva.

⁴¹ Međutim, TV Hayat je prezentirao Vladu FBiH u blago pozitivnom svjetlu.

Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) je zadužena za odlučivanje o prigovorima na aktivnosti emitera, kako tokom izbora tako i uopće. Međutim, RAK nema rokova za rješavanje prigovora i ne provodi svoj vlastiti monitoring medija, već postupa po primljenim prigovorima. Nepristrasnost u medijskom izvještavanju zapažena tokom perioda kampanje osporena je u ograničenom broju prigovora, ali ti prigovori su još na rješavanju u RAK-u.⁴² U kombinaciji s nedostatkom proaktivnog pristupa RAK-a na utvrđivanju prekršaja, to je u suštini rezultiralo neprovedenim propisima o kampanji.

Većina novina tvrde da su zadržale neutralne uredničke politike, ali je monitoring novina pokazao pristrasnost u korist ili protiv određene političke opcije. Dnevne novine *Dnevni avaz* su jasno podržavale SBB sa kojim su povezane, dok su istovremeno oštro kritikovale SDA i SDP. *Glas Srpske*, kao i *Press RS* su favorizirali SNSD i predsjednika RS uz kritikovanje opozicije, odnosno SDS-a. *Dnevni list* je pokazao naklonost prema hrvatskoj stranci HDZ 1990. Od svih štampanih medija koji su bili predmet monitoringa, *Oslobođenje* je ponudilo najviše raznoliku sliku o političkim akterima.

Prigovori i žalbe

Korištenje pravnih lijekova je ograničeno na one birače i političke subjekte čija su prava izravno prekršena. Izborne komisije također mogu razmatrati predmete mogućih nepravilnosti na vlastitu inicijativu. CIK je prva instanca u razmatranju većine prigovora vezanih za izbore i druga instanca u razmatranju žalbi na odluke OIK-a. Sve odluke CIK-a podliježu rješavanju od strane Apelacionog odjeljenja Suda BiH kao najviše instance. Predmeti koji sadrže elemente kaznenog djela se dostavljaju tužiocu, ali duge istrage ne osiguravaju pravovremeno rješenje. Brojni predmeti sa ranijih izbora su još uvijek u postupku u Tužilaštvu.

Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR zna za preko 100 prigovora i žalbi podnesenih CIK-u i OIK-ima prije dana održavanja izbora, od kojih je većina odbijena. Otprilike 35 žalbi na odluke CIK-a je podneseno sudu i sve osim jedne su odbijene. Iako je pozitivno dešavanje uvođenje centralizovane baze podataka o prigovorima, CIK istu nije stavio na uvid javnosti. Osim toga, CIK često propušta poštovati zakonski rok od 48 sati za donošenje odluka.

Ni CIK ni sud ne razmatraju izborne sporove u prisustvu javnosti, što nije u skladu sa stavom 12 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine i dobrom praksom.⁴³ Međutim, strane u postupku su pozvane da podnesu pisano izjašnjenje u korist svojih stavova.

Posmatrači iz udruženja građana i međunarodni posmatrači

U dešavanju koje je pozdravljeno, sedam organizacija osnovalo je koaliciju "Pod lupom" radi posmatranja cijelog izbornog procesa.⁴⁴ "Pod lupom" je angažovala i obučila ukupno 3.000 posmatrača koji su bili raspoređeni na oko 1.400 biračkih mjesta na dan održavanja izbora. 142 OIK su akreditovala više od

---

⁴² Do danas je RAK-u podneseno 11 prigovora, ali nije donesena nijedna odluka.

⁴³ Stavom 12 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine osigurava se da "postupci se mogu održavati zatvoreni za javnost jedino u uslovima propisanim zakonom i u skladu sa obavezama na temelju međunarodnog prava i međunarodnih obaveza." Uz to, vidi Poglavlje II, član 3 stav 3 tačka 100 Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije.

⁴⁴ Centri civilnih inicijativa, Omladinska informativna agencija, Infohouse, Centar za građansku saradnju, Perpetuum mobile Banja Luka, DON Prijedor i Forum građana Tuzle.

60.000 posmatrača iz političkih stranaka. Ukupan broj akreditovanih stranih posmatrača, koji dolaze iz raznih međunarodnih organizacija, stranih izbornih komisija i ambasada i konzulata u BiH, bio je 552.

Dan izbora

Dan izbora je protekao općenito uredno, ali su primijećene neke tehničke nepravilnosti tokom cijelog dana, uz znatno pogoršanje procesa tokom brojanja glasova.

Biračka mjesta su otvorena sa zakašnjenjem na 51 od 124 posmatrana mjesta, uglavnom zbog brojanja glasačkih listića prije otvaranja biračkih mjesta i odsutnosti članova biračkih odbora. Zapažene proceduralne nepravilnosti su obuhvatale i propust da se evidentiraju serijski brojevi pečata glasačkih kutija u 24 slučaja, te miješanje posmatrača u rad članova biračkog odbora u šest slučajeva. Posmatrači iz političkih subjekata su bili prisutni na 99%, a iz udruženja građana na 30% biračkih mjesta.

U ukupno pozitivnoj ocjeni glasanja, proces je ocijenjen kao dobar ili veoma dobar u 94% posmatranih slučajeva. Posmatrači su konstatovali nedostatak standardizacije u primjeni pravila o važećim ličnim dokumentima za glasanje, i na najmanje 21 posmatranom biračkom mjestu je nekim biračima dopušteno da glasaju bez važećih ličnih dokumenata. Pored toga, najčešće zabilježena nepravilnost je bila grupno/porodično glasanje koje je zapaženo na otprilike 16% posmatranih biračkih mjesta, tajnost glasanja nije bila osigurana na 7% od posmatranih biračkih mjesta, a pomoć iste osobe više od jednom biraču je zapažena na 3% biračkih mjesta. Glasanje umjesto drugog lica je zapaženo na 2% biračkih mjesta.

Na dan izbora su izborne komisije dobijale prigovore na kršenja izborne šutnje, promotivne materijale ispred biračkih mjesta, navodno nezakonito ubacivanje dodatnih listića u glasačke kutije, birače sa već označenim listićima i glasanje umjesto drugog lica. Miješanje posmatrača iz političkih subjekata i udruženja građana u rad biračkih odbora se nastavilo u 18 slučajeva tokom glasanja.

Ukupna ocjena brojanja glasova je bila negativnija i vezana za članove biračkih odbora kojima je nedostajalo znanje o procedurama i za neorganizovanost, pri čemu je 25% posmatranih biračkih mjesta ocijenjeno kao loše ili veoma loše. U 27 slučajeva su zapažene znatne proceduralne greške, u 43% posmatranih slučajeva providne vreće nisu korištene primjereno, u 41% posmatrana slučaja obrasci za brojno stanje nisu popunjeni prije početka brojanja, u 14% posmatranih slučajeva su članovi biračkog odbora unaprijed potpisivali obrasce za zbirne rezultate, a u 30% posmatranih slučajeva se rezultati nisu slagali. Međutim, transparentnost procesa brojanja je ocijenjena pozitivno u svim osim 11 biračkih mjesta iako obrasci za zbirne rezultate nisu dati posmatračima u 30% posmatranih biračkih mjesta. Miješanje posmatrača iz političkih subjekata i udruženja građana u rad biračkih odbora se nastavilo u 13 slučaja tokom brojanja.

Izrada zbirnih preliminarnih rezultata je započela odmah nakon brojanja za svaki nivo. U vrijeme izrade ovog teksta, izrada spomenutih rezultata je još trajala. Međutim, na osnovu početih zapažanja, proces je bio uredan i ocijenjen kao dobar ili veoma dobar kod svih osim kod jedne od 65 posmatranih općinskih izbornih komisija. Centralna izborna komisija je počela sa objavljivanjem djelimičnih preliminarnih rezultata za Predsjedništvo BiH u noći nakon izbora. Posmatrači su mogli posmatrati proces izrade zbirnih rezultata bez ograničenja.

---

*Engleska verzija ove izjave je jedini zvaničan dokument.
Nezvanični prevodi su dostupni na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku.*

INFORMACIJE O MISIJI I PRIZNANJA

---

13. oktobar 2014., Sarajevo – Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je počela rad 3. septembra u Sarajevu sa 11 eksperata u glavnom gradu i 20 dugoročnih posmatrača raspoređenih širom zemlje.

Na dan izbora su bila raspoređena 294 posmatrača iz 38 zemalja, uključujući i 222 dugoročna i kratkoročna posmatrača koje je rasporedio OSCE/ODIHR, kao i delegaciju od 41 člana iz Parlamentarne skupštine OSCE-a te delegaciju od 31 člana iz Parlamentarne skupštine Vijeća Europe. Glasanje je posmatrano na 1.084 biračkih mjesta, a brojanje glasova na 108 biračkih mjesta. Proces izrade zbirnih rezultata je posmatran u otprilike 100 općina.

Posmatrači žele da se zahvale Centralnoj izbornoj komisiji za poziv za posmatranje, za njenu saradnju i izdavanje akreditacijskih dokumenata, te Ministarstvu vanjskih poslova BiH i drugim organima vlasti za njihovu pomoć i saradnju. Također žele izraziti svoju zahvalnost Misiji OSCE-a u Bosni i Hercegovini i drugim međunarodnim institucijama za njihovu saradnju i podršku.

Za dodatne informacije, molimo vas da se obratite:

- Cornelia Jonker, šef Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR u Sarajevu (+387 33 716 120)
- Thomas Rymer, glasnogovornik OSCE/ODIHR (+387 61 204 654 ili +48 609 522 266) ili Tamara Otiašvili, savjetnica za izbore, u Varšavi (+48 609 5200 680)
- Richard Solash, direktor komunikacija Parlamentarne skupštine OSCE-a (+45 601 08 380)
- Bogdan Torcatoriu, Sekretar delegacije Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (+33 388 413 282)

Adresa Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR

Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR
Hamdije Čemerlića 2, 10. sprat, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 33 716600, Fax: +387 33 616856, e-mail: office@odih.ba
Web strana: <http://www.osce.org/odih/elections/bih/121845>